

En ny A-B-C-bok inrättad
efter et riktigt stafnings-
ok skrif-sätt, samt ef...

Ekholm, Erik,

1700-1829 78 Hzaa Br.

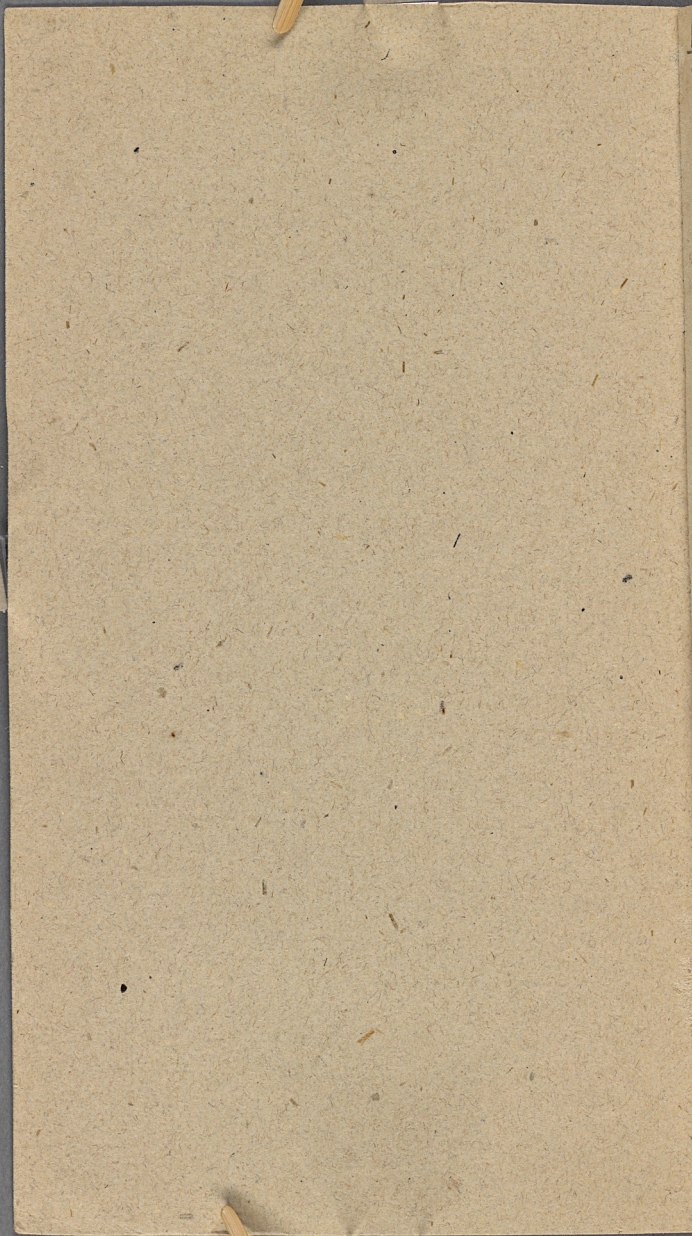
National Library
of Sweden

EKHOLM, Erik
Ex A

Unders.
A3C - book

(Boj)
1700-1829

1758

Ekhholm Erik ExA 75 - 50 Underv. ABC-böck 170 172

EN NY A-B-C-BOK

INRÄTTAD
EFTER ET RIKTIGT
STAFNINGS-OK
SKRIF-SÅTT,

SAMT
EFTER NU BRUKELIG
SVENSKA.

STOCKHOLM,
TRYKKT HOS LOR. L. GREFING,
ÅR 1758.

j
s
2
2

Imprimatur
N. VON OELREICH.

UNDERRÅTTELSE.

Skålen til det stafnings- ok skrif-fåttet, som man brukat i denna Abc - Bok, kunna inhemtast af de 2:ne hårom i detta år utgifne Afhandlingar, med titel:

1. *Det råtta Stafningsfåttet i Svenskan, på $1\frac{1}{4}$ ark.*

2. *Det råtta Skriffåttet i vissa ord, åfen på $1\frac{1}{4}$ ark.*

A a b c d e f g h i j
k l m n o p q r s
t u v x y z å å ö.

a b c d e f g h i j k l m
n o p q r s t u v x y z
å å ö.

a b c d e f g h i j k l m n o
p q r s t u v x y z å å ö.

a b c d e f g h i j k l m n o
p q r s t u v x y z å å ö.

A B C D E F G H I J K L
M N O P Q R S T U V X Y
Z Å Å Ö.

A B C D E F G H I J K L M N O
P Q R S T U V X Y Z Å Å Ö.

Sjelfjudande Bokstäfer:

a e i o u y å å ö.

Medjudande Bokstäfer:

b c d f g h j k l m n p q r s t v x z.

ENKLA STAFELSER:

a	ad	fad	fadd	ba	ban	bann	bank
da	dag	dagg	dags	ha	hal	hall	halm
ra	bra	bras	brask	ta	sta	staf	straff
e	fe	fet	fett	le	ble	blek	blekk
re	red	redd	reds	se	ske	sked	skedt
i	il	fil	filt	gi	gil	gill	gilt
ki	kri	skrif	skrift	ri	fri	fris	frisk
qvi	quid	qvikk	qvist	vi	vis	vifs	vifst
o	os	oft	oft	bo	bok	bokk	blokk
ko	sko	skog	skogs	to	sto	stopp	stopp
u	ur	bur	burk	bu	bru	brun	brunn
fu	ful	full	fullt	mu	mul	mull	mult
y	yr	styr	styrt	by	bry	bryd	brydd
hy	hys	hyfs	hyfk	fy	fyt	fytt	fyst
å	år	vår	vård	bå	blå	blås	blåst
få	fål	fäll	fälls	tå	stå	strå	stråt
å	våt	måt	mått	kå	kår	kårr	kårt
rå	krå	skråd	skrådd	vå	vån	vånn	vånst
ö	öl	mjöl	mjolk	mö	mör	mörk	mörkt
hö	hög	högt	högst	rö	röd	bröd	bröst.

SED-E-REG-LOR FÖR BARN.

I. HUR-U ET BARN BÖR FÖR-HÄLL-A SIG
I SIN-A FÖR-ÄLD-RARS HUS.

1. Om morg-on-en, när det står up.

Kär-a barn, ^{I.} så snart du blif-er
up-våkk-t om morg-on-en, så
stig up; ja, vän dig at vak-na i rätt
tid, ut-an at någ-on våkk-er dig,
ok at stig-a up ur fång-en ut-an
drögs-mål.

2. När du har komm-it ur fång-en,
så bred åt-er vakk-ert up henn-e
eft-er dig.

3. Låt din-a först-a tank-ar var-a
ställd-e på Gud.

)(3

4. Önsk-

4. Önsk-a dem en god morg-on,
som först råk-a dig, samt din-a för-
åld-rar ok fysk-on; ikk-e af blott
van-a, ut-an af up-rikt-ig kår-lek.

5. Vån dig at snart, men lik-vål
ord-ent-ligt ok vakk-ert klåd-a på
dig.

6. Sqvall-ra ikk-e med dina fysk-
on ell-er and-ra, med-an du klåd-er
på dig, ut-an haf i ståll-et up-bygg-
e-lig-a tank-ar.

7. När du tvått-ar an-sigt-et ok
hånd-er-na, få stånk ikk-e vatt-net
kring kamm-ar-en.

8. Skólg hyar morg-on munn-
en med rent vatt-en, ok skur-a
tånd-er-na med fing-ren, ell-er med
en borst-a, så blif-a de för-var-ad-e
för skad-or.

9. När du kåmm-ar dit hår, få
ftig ikk-e fram midt i kamm-ar-en,
ut-an gå af-sid-es i en vrå.

10. Gör

10. Gör fed-an din morg-on-bön med and-akt, ok takk-a hjärt-e-lig-en Gud, som be-var-at dig den fram-led-ne natt-en: Ok bed hån-om öd-mjuk-e-lig-en, at han ok den dag-en vill-e be-var-a dig, ok väl-fig-na din-a för-rätt-ning-ar. Glömm ej eller at sjung-a ok läs-a i Bib-el-en.

11. Åt din fru-kost ant-ing-en hemm-a, ell-er ok på vifs tid i skol-an, men ikk-e på gat-an.

12. Sök fed-an din-a bökk-er til-hop-a, ok komm i rätt tid i skol-an.

2. Om aft-on-en, när et barn går til sångs.

13.

Sätt dig ikk-e eft-er aft-on-mål-tid-en i en vrå til at sof-a, ut-an för-rätt-a först din aft-on-an-dakt med sång, bön ok läs-an-de, inn-an du lägg-er dig i sång.

14. Klåd fed-an af dig be-sked-e-lig-en ok blyg-samt.

15. Syn-a då ok då din-a af-laggd-a klåd-er, om de på någ-ot ställ-e gådt fänd-er, på det så-dant i tid må kunn-a lag-as.

16. Kast-a ikk-e din-a klåd-er hit ok dit om-kring, ut-an lägg dem til-samm-an på

et vist ställ-e, på det du om morg-on-en der-på må snart finn-a dem i-gen.

17. Lågg dig vakk-ert ok rätt i fång-en, ok hölg väl öf-er dig.

18. Förr-än du somn-ar in, så pröf-a dig, hur-u du för-nött den dag-en: tack-a Gud för hans väl-gär-ning-ar, bed hån-om om synd-er-nas för-låt-el-se, ok be-fall dig i hans nåd-ig-a be-skydd.

19. Om du skull-e vak-na up om natt-en, så tänk på Gud ok hans all-e-städ-es när-var-el-se, ok haf ing-a få-fång-a tank-ar för dig.

3. *Vid mål-tid-en.*

20.

När du någ-on gång skal spis-a på främm-an-de ställ-e, så kamm-a ok tvätt-a dig vakk-ert för-ut.

21. Und-er bön-en låt ikk-e händ-er-na häng-a ned åt gäl-f-et, ok gykk-la ikk-e el-jest med dem; ut-an låt dem til-lik-a med hjärt-at var-a til Gud up-lyft-e.

22. Lut-a dig ikk-e mot någ-ot, när du läs-er til bords, ok kast-a ej ög-on-en om-kring; ut-an var an-däkt-ig, ok haf vörd-nad för Guds hel-ig-a Ma-je-stät.

23. Sed-

23. Sed-an man lās-it til bords, så vānt-a til des de āld-re haf-a in-tag-it sin-a rumm; dā fōrst lātt dig āf-en vakk-ert, still-a ok sed-igt til bord-et.

24. Vid bord-et sitt be-sked-ligt still-a, runk-a ikk-e med stol-en, ok lāgg ikk-e arm-ar-na pā bord-et. Lāgg knif-en ok sked-en pā den hōg-ra, men brōd-et ok gaff-el-en pā den vānst-ra sid-an.

25. Var ikk-e glupsk ok o-mātt-e-lik, så at du med fōr stor be-gār-el-se ser pā mat-en; var ej ell-er den fōrst-e i fat-et, āt ikk-e hast-igt ok snālt, be-gār ikk-e et ann-at stykk-e, inn-an du āt-it up det fōrr-a; bit ej ell-er alt-fōr stor-a bit-ar, tag ikk-e sked-en fōr-full, ok stopp-a ikk-e fōr-mykk-et i muan-en pā en gāng m. m.

26. Om du āt-er med de and-ra ut-ur et fat, så håll dig vakk-ert vid din brādd: Var āf-en fōr-nōgd med det som gif-es dig, ok be-gār ikk-e få smak-a pā allt.

27. Se ikk-e up-pā en ann-ans tall-rik, om han til āv-en-tyrs skull-e haf-a fådt mer ān du; ut-an āt hvad du har fådt, med takk-lāg-el-se.

28. Āt mind-re kōtt ell-er smōr, ān brōd.

29. Håll vakk-ert ok rātt i knif-en ok sked-en, ok vakt-a dig, at du ikk-e flākk-ar klād-er-na ok duk-en.

30. Slikk-a ikk-e det fet-a af fing-ren, ut-an tork-a af dem pā ser-vet-en; ok bruk-a āll-tid

gaff-el-en i ställ-et för fing-er-na, så mykk-et gör-ligt år.

31. Håll i-gen munn-en, når du tugg-ar mat-en, ok skrap-a ikk-e på tall-rik-en.

32. Stöd dig ikk-e med arm-bog-en mot bord-et, når du för-er hand-en til munn-en.

33. Tag ikk-e med fing-er-na salt ut-ur salt-kar-et, ut-an med knifs-udd-en.

34. Kast-a ikk-e ben-en, okhvad el-jeft blif-er of-rigt, und-er bord-et, lågg dem ej ell-er på duk-en, ut-an låt dem ligg-a på tall-riks-brådd-en.

35. At med knif ell-er gaff-el pet-a i tand-er-na, år o-an-stånd-igt, ja ok skad-e-ligt för tand-kött-et.

36. Om nød-en kräf-er, at du måst-e snyt-a dig vid bord-et, så vånd bort an-sigt-et, ell-er håll hand-en ell-er ser-vet-en føre; lik-a-led-es når du nys-er eller host-ar.

37. Vånd dig ikk-e at var-a krås-mag-ad ok grann-lag-a i mat, så at du ej vil åt-a det ell-er det; ty det tord-e på en fråmm-an-de ort komm-a dig ill-a til pafs.

38. At nog-a syn-a ok lukt-a på mat-en, som man har fådt, ser rått ill-a ut. Skull-e du finn-a et hår ell-er någ-ot ann-at i mat-en, så lågg det o-för-mårkt på sid-a, at ikk-e någ-on våm-jel-se må up-våkk-as hos de and-ra.

39. Så oft-a du får någ-ot på din tall-rik, så bokk-a huf-ud-et ok takk-a hof-ligt.

40. Gnag

40. Gnag ikk-e af ben-en med tånd-er-na, ok gôr int-et bull-er der-med, at du vil slå ut mårg-en.

41. Det år ikk-e an-stånd-igt, at lægg-a tilbak-a i fat-et, hvad du en gång haft på din tall-rik.

42. Når du råkk-er fram någ-ot ôf-er bord-et, lå vakt-a dig, at du ikk-e låt-er årm-en slåp-a ned-er i tall-rik-en, ell-er stôt-er omkull någ-ot glas.

43. Tal-a ikk-e ôf-er bord-et, förr-ån du vard-er til-tal-ad. Men når and-re tal-a någ-ot, som år up-bygg-e-ligt, lå hør flit-igt på.

44. Når du vil drikk-a, måst-e du ikk-e haf-a någ-ra tugg-or i munn en, ok bug-a dig vakk-ert för-ut, om du drikk-er skål-ar.

45. Det år ganstk-a o-an-stånd-igt: 1. At drikk-a lå stor-a ok lång-sam-a drykk-ar, at man eft-er-åt måst-e fnys-a ok lång-e sup-a eft-er and-an. 2. At til-lik-a på en gång med en ann-an för-nåm-a-re lått-a glas et til munn-en. 3. At kast-a ôg-on-en om-kring på and-ra, und-er det man drikk-er. 4. At drikk-a med-an and-re tal-a med os. 5. At någ-ra gång-or å rad lått-a glas-et åt munn-en.

46. Förr-ån man drikk-er ok sed-an eft-er-åt, plåg-ar man tork-a sig omi munn-en, dok ikk-e med hand-en, ut-an med ser-vet-en.

47. Var tjånst-akt-ig vid bord-et, når någ-ot skal in-hemt-as, ell-er el-jest någ-ot gôr-as, det du kan ut-rått-a.

48. Når

48. Når du år mått, så stig vakk-ert up, ok tag stol-en bort med dig.

49. Det óf-rig-a bród-et stikk ej i fikk-an, ut-an lát det ligg-a på bord-et.

50. Fórr-án du eft-er mål-tid-en tag-er dig någ-ot ann-at för-e, så takk-a först din Skap-ar-e, som haf-er dig mått-at.

II. HURU ET BARN SKAL FÖRHÅLLA SIG I SKOLAN.

51.

Kära barn, buga vakkert, når du kommer in i skolan, ok látt dig tyft neder på dit ställe, ok komm ihog at Gud ár närvarande.

52. Når bönen hålles, så betänk at du talar med Gud: ok, når Guds ord låses, så vet, at Gud talar med dig; var derforé ódmjuk ok andåktig.

53. Når du skal hårdt ok óferljúdt göra bön, så tala långsamt ok med betänkande: ok når man sjunger, så bjud ikke til at skria ófer de andra, eller at hafa första ordet.

54. Var alltid dina läromästare lydig, ok lát dem ikke flera resor påminna dig om en ok samma sak.

55. Blifer du nåpst för din odygd, så visa dig hvarken med ord eller åtbörder otolig ok motstråfig, utan använd det til din båttring.

56. Vakt-

56. Vakta dig i skolan för oanständigt prat ok sqvaller, hvarigenom du gör din läromästares arbete svårare, förargar dina skolkamrater samt hindrar dig ok andra ifrån en nödig upmärksamhet.

57. Gif noga akt på allt det, som talas, sitt vakkert rätt, ok vänd, ögonen på din läromästare.

58. När du skal läsa up din låxa, lå läs högt, tydeligen ok långsamt, at man rent kan höra alla ord ok stafeller.

59. Se mera på dig sjelf, ån uppå andra, lå framt du ikke år satt, til at hafa upseende öfer dem.

60. Om du ikke blifer frågad, lå tig stilla, ok låg ikke för de andra, når de skola upläsa sina låxor; utan låt dem tala ok svara för sig sjelfa.

61. Var kårlig ok fridsam emot dina skolkamrater; tråt ikke med dem; skuffa dem ikke; söla ikke deras klåder med dina skor, eller med blekk: Gif dem inga öknamn, ok skikka dig lå emot dem i alla stykken, som du vil, at de skola skikka sig emot dig.

62. Vakta dig för alla oanständiga grofa seder ok åthåfor i skolan: således bör du

1. ikke af låtja råkka dig, antingen med armarna eller ok med hela kroppen.

2. ikke i skolan åta frukt eller andra dylika saker.

3. ej lägga handen eller armen på den nästfittandes axel, eller dermed understöda hufudet, eller luta dig med hufudet fram på bordet.

4. ej lägga fötterna på bänken, eller skrapa ok stampa med dem, eller fått-a benen korsvis öfer hvarandra, eller spärra dem för bredt ut, när du sitter eller står.

5. ej klå dig i hufudet.

6. ej gyckla ok leka med fingerna.

7. ej luta ok vända hufudet nu framåt, nu bakom dig, nu på sidan.

8. ej fitta ok sofa.

9. ej krypa omkring under bord ok bänkar.

10. ej vända ryggen åt läromästaren.

11. ej klåda om dig i skolan.

12. ej skikka dig ofnyggt ok otåkket i skolan.

63. Håll dina böcker innan ok utantill vackra ok rena, skrif eller måla ikke allehanda lappri deruti, rif ikke sönder dem, ok tappa ikke bort någon deraf.

64. När du skrifer, lå söla ikke händerna ok ansiktet med blekk: Flåcka ikke eller dermed bord ok bänkar, eller dina ok de andras kläder.

65. När du går utur skolan, lå gör intet buller: hoppa ikke två eller tre trappsteg förbi, när du måste gå ned utföre någon trappa, på det du ikke må skada dig; utan gå stilla ok sedigt hem.

III. HURU ET BARN BÖR FÖRHÅLLA SIG
PÅ GATAN.

66.

Kåra barn, betänk, at fastån du imellan skol-
timarna är från din läromåstares ögon,
är likvål Gud på alla ställen närvarande. Så-
ledes har du orsak, at jämvål på gatan hafa
hånöm för ögonen.

67. Spring derföre ikke vild omkring på
gatan, ropa ej eller, utan gå tyft ok årbart.

68. Var tuktig ok blygsam, ok gör ikke det
i hvar manns åsyn, som man eljest plågar för-
rätta på et fårdeles affides rumm.

69. At gå på gatan ok åta, är oanständig.

70. Gapa ikke omkring med ögonen up i
vådret, lóp ej bus på folk som möter dig, ok
ftig ikke sjelfsvåldigt i orenligheten, der hon
är som tjokkast, eller i någon vattupufs.

71. När du ser håstar eller en vagn komm-
a, lå ftig på sidan, ok vakta dig, at du ikke
får någon skada.

72. Om vintern lóp ikke på isen, kasta ikk-
e snöbållar på andra, samt åk ej på slåda med
odygdiga påjkar.

73. Om sommaren löga dig ikke, ok gå
ikke förnår til vattnet. Haf ikke eller smak
för sjelfsvåld ok oartiga lekar.

74. Stad-

74. Stadna ikke på vägen, der folk tråta ok flås, eller förösa någon ondskas: Gif dig ikke i färd med elaka skålmars, som kunna förleda dig: Löp ej eller omkring på marknaderna, at se pufsmakare, ty deraf lär du intet annat, än det ondt år.

75. Fatta ikke på gatan ihop med andra barn, at således taga in hela farvägen: Lågg ikke eller din arm uppå andras axlar.

76. När någon förnäm möter dig, lå stig ur vägen för honom, tag hatten af dig ok böga dig djupt; ok det, medan du ännu är et par steg inemot honom.

IV. HURU ET BARN BÖR FÖRHÅLLA SIG I KYRKAN.

77.

Kära barn, besinna i kyrkan, at HERRER Gud är närvarande, ok at du en gång skal dömas efter det ordet, som du der har hört.

78. Tag din Psalmbok med dig til kyrkan, samt sjung ok bed der andåktigt tillika med de andra.

79. Under prädikan gif noga akt på Presten, märk hvad han af texten föreställer, ok huru han delar sit prädikoämne, hvilket du ok kan skrifa up i din plånbok.

80. Sqvall-

80. Sqvallra ikke i kyrkan, ok om andre vilja sqvallra med dig, lå svara dem ikke. Blif-er du under prædikan öferfallen af sömn, lå stig litet up, ok sök at fördrifa hånöm.

81. Når Jesu namn nämnes eller böner lås-as, lå bög hufudet ok knåna, at dermed betyga din vörndnad.

82. Gapa ikke omkring i kyrkan på annat folk, utan var med ögonen blygsam ok stilla.

83. Alla oanständiga seder, som du efter N. 62. bör undfly i skolan, dem måste du mykk-et mer vakta dig före i kyrkan.

84. Når du går jämte en annan til ok ifrån kyrkan, lå skal du ej af tjelfsvåld skuffa, bry eller bestånka hånöm, utan gå stilla ok årbart.

V. HURU ET BARN BÖR FÖRHÅLLA SIG I
HELA SIN ÖFRIGA VANDEL.

85.

Kåra barn, les i frid ok sāmja med hvar mann, ok låt all din höflighet hār flyta af ödmjuk-het ok upriktig kärlek til nåstan.

86. Vån dig at vara ordentlig i alla dina sāk-er, lågg dina bökker ok annat mera på sit visse ställe, ok låt det ikke ligga i oordning eller hār ok der kringströdt.

87. Når dine föråldrar skikka dig någorståd-es ut, lå märk noga på årendet, som du skal utråtta, at du ikke beståller det orått: ok når

):():(

du

du utråttat det samma, så gå straxt hem tilbaka, ok såg svar.

88. Var allrig fåfång, utan gå antingen dina föråldrar tilhanda, eller lås öfer dina låxor, ok lår det utantill, som blifit dig föresatt. Men vaktra dig, at du ikke låser i fula ok förargeliga böcker, eller med kort- ok tårning - spel förspiller tiden, hvarföre du en gång måste göra Gud råakenskap.

89. När du får penningar, så låt någon göma dem åt dig, på det du ikke må tappa dem, eller eljest pluttra bort dem. Gif ok gärna de fattiga af det du hafer.

90. När en skånker dig något, så tag emot det med den högra handen, ok takka vakkert.

91. Kommer du til någon, som hafer penningar eller något annat liggande på bordet, så gå ikke förnår intill, ok blif ikke allena i kammaren.

92. Lyfsna ikke på vid dören, lóp ej eller straxt in, utan tag af dig hatten utanför dören, klappa beskedligen på, vânta så tils man ropar dig in, ok buga dig, når du kommer in. Låt ok dören vakkert igen efter dig.

93. Förståll ikke dit ansigte hos folk dermed, at du rynker pannan, ok ser trumpen ut: Var ikke ohöflig ok tvår i svar, når du varder om något tilfrågad; men låt folk först tala ut, ok fall dem ikke i talet. När du svarar, så bokka ned hufudet, ok framför dina ord tydeligen ok med beskedlighet.

94. Buga

94. Buga dig alltid något djupt ok långsamt med uplyft ansigte : Stryk ej på foten för långt bakåt, ok vänd ikke ryggen til folk, utan ansigtet.

95. Kommer en främmande eller god vänn in i huset, få visa dig höflig emot honom, bed honom vara välkommen, fått fram en stol för honom, ok passå up honom.

96. Tag i akt all mögelig anständighet, när du vil nyssa, snyta dig, spotta ok gäspa. Vänd då ansigtet något på sidan, håll handen före, bruka näsduken när det behöfs, men syna den ikke; när du vil spotta få gör det i en vrå, eller på annat tjänligt ställe. Vän dig ikke at ständigt rakkla, peta dig i näsan, ok snyta håstigt; utan låt blifa detta ok annat dylikt otåkkt ok oanständig.

97. Gå allrig oren, ovärdig ok sölig. Klipp af naglarna i rätt tid, ok håll dina kläder, skor ok strumpor rena ok snygga.

98. Var måttelig ok beskedlig i dit löge. Le ikke åt allt, men allraminst åt andra människors ondska ok olykka.

99. Har du lofat något, få laga at, du håller det, ok vakta dig för all lögn ok ofanning.

100. Allt det goda ok anständiga, som du ser hos annat dygdigt folk, låt ok tjåna dig til esterrättelse.

*Utdraget ok öfersatt ur Dr. Rambachs Barnabok
på Tyska.*

Numrer:

1	I	10	X	19	XIX	100	C
2	II	11	XI	20	XX	150	CL
3	III	12	XII	30	XXX	200	CC
4	IV	13	XIII	40	XL	300	CCC
5	V	14	XIV	50	L	400	CCCC
6	VI	15	XV	60	LX	500	D
7	VII	16	XVI	70	LXX	600	DC
8	VIII	17	XVII	80	LXXX	700	DCC
9	IX	18	XVIII	90	XC	1000	M

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Aa	* * * * *	Pp
Bb		Qq
Cc		Rr
Dd		Sfs
Ee		Tt
Ff		Uu
Gg		Vv
Hh		Ww
Ii Jj		Xx
Kk		Yy
Ll		Zz
Mm	Åå	
Nn	Åå	
Oo	Öö	

* * * * *

XX	XL	L	XC	C	D	M
20	40	50	90	100	500	1000

Var læraktig, så blifer du vis:
 Var lydlig, så blifer du lykkelig.

